Mera om Churchill

av Bo G Hall

TITEL:
Winston Churchill. Del 1. 1874–1939
FÖRFATTARE:
Bengt Liljegren
FÖRLAG:
Historiska Media 2013

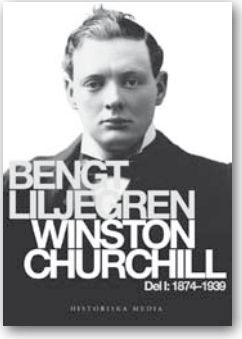

SÄKERT FINNS DET flera hyllkilometrar böcker om Winston Spencer Churchill – inte minst skrivna av honom själv! Den mest omfattande – och officiella – levnadsteckningen om honom lär vara oxfordhistorikern Sir Martin Gilberts som är på hela 8 668 sidor. Då kan man förstås fråga sig om vi verkligen behöver ytterligare en biografi över den store brittiske statsmannen. Dessutom en som är skriven av svensken Bengt Liljegren; författare och historieadjunkt vid Pilängsskolan i det skånska Lomma – och bara sträcker sig fram till hösten 1939. Det var då Churchill efter Hitlers anfall mot Polen på nytt trädde in i den brittiska regeringen. Men svaret på frågan bör enligt min åsikt bli klart jakande. Liljegrens verk har välförtjänt fått ett mycket positivt bemötande bland våra seriösa recensenter och fyller uppenbarligen ett visst behov.

Avgörande är förstås att författaren utan tvivel är mycket väl påläst – något som framgår av notapparaten och litteraturlistan. Men lika viktigt är att han inte förfallit till en rent hagiografisk hyllning av ”mannen som ensam stod emot Hitler och räddade oss från nazismen”. I den rollen fick Churchill så småningom onekligen ett visst stöd av Roosevelt och – kanske allra mest – av Stalin. Dessutom är Liljegren inte rädd att visa på Churchills olika mörka sidor; förvisso rätt så många under den period som här skildras. Vägen till rollen som den store krigsledaren i London – denne kommer att skildras i del 2 – var lång, mödosam och krokig och gav många tillfällen att visa hans mest framstående egenskaper: retorisk förmåga, rastlös energi och brinnande ärelystnad.

Och alla tre kunde behövas eftersom hans barndom var mycket besvärlig – om ock privilegierad eftersom familjen ingick i den allra högsta aristokratin. Föräldrarna brydde sig nämligen föga om honom och hans liv medan den älskade barnsköterskan (”Nanny”) blev desto viktigare. Placerad i den traditionella internatskolan var Winston egensinnig och föga framgångsrik. Betygen räckte inte till för inträde vid universiteten i Cambridge eller Oxford. Räddningen blev Krigsskolan i Sandhurst, där bara släktens goda kontakter möjliggjorde att han antogs. Inte heller där gjorde han någon större succé men tjänstgjorde sedan som officer i olika delar av det brittiska imperium vilket han blev trogen under hela livet.

Men skriva kunde han, gjorde sig snabbt ett namn som lysande krigskorrespondent och rapporterade bland annat från boerkriget och skaffade sig samtidigt ett namn som oförvägen krigshjälte. Med denna bakgrund tog sig Churchill tjugosexårig 1900 in i politiken som toryrepresentant i underhuset. Vägen ledde nu snabbt mot höjderna och han fick ministerposter, som han ofta skötte på ett mycket personligt sätt. Redan före första världskriget blev han som marinminister ansvarig för the Royal Navy; den yttersta symbolen för Englands säkerhet.

Alltid hyperaktiv gjorde han en del misstag. Det största var väl den av honom mer eller mindre initierade engelsk-franska landstigningsoperationen vid Gallipoli som syftade till att få över Turkiet till ententesidan men som blev ett fruktansvärt misslyckande, Han tvingades avgå och processen beskrivs i detalj i boken. Så småningom kom han dock åter in i det politiska rampljuset men drev som finansminister 1925 mot experternas råd igenom en återgång till guldmyntfoten. Detta fick katastrofala konsekvenser på flera sätt: höjd arbetslöshet, deflation och svåra konflikter på arbetsmarkanden.

Författaren understryker att Churchill under långa tider bland sina kollegor i underhuset var mycket kontroversiell. Emellanåt ställde han till det för sig och uppfattades både som arrogant, opålitlig och odräglig; en hänsynslös karriärist och envis vakthund kring allt som hade med imperiet att göra. Under 1930-talet ledde hans envetna varningar för allt vad Hitler stod för liksom hans hårda kritik av Chamberlains misslyckade appeasement-politik – särskilt Münchenöverenskommelsen 1938 – till att han blev alltmer isolerad. Samtidigt som Churchills slagfärdighet och vassa tunga var fruktade tillstod ändå många att han var utrustad med en sorts avig charm. Med rätta blev han berömd för sina många träffande formuleringar. En av dem härrör kanske från dessa tunga trettiotalsår och lyder. ”En av livets gladaste upplevelser är att vara måltavla utan att bli träffad”.

Churchills främsta insatser kom givetvis sedan han i maj 1940 efterträdde Chamberlain som inneboende i 10 Downing Street. Trots utomordentligt svåra odds under denna Englands ödesstund tvekade han aldrig i rollen som okuvlig och ensam ledargestalt i enviget med Hitler. Först ett drygt år senare – i mitten av 1941 – kom Sovjetunionen och ännu senare USA med i den kampen. Mera härom följer i nästa del.

Att boken bör ges varma omdömen hänger givetvis även intimt samman med att Liljegren skriver en fängslande prosa – centralt när det gäller att skildra en person som verkligen själv hade ordet i sin makt – vilket hela tiden lockar till vidare läsning. Detta är i påtaglig kontrast till Svante Nordins ungefär samtidigt utgivna verk om Churchill och den brittiska världsordningens slut. Sin goda penna har författaren dessutom tidigare demonstrerat genom ett par mycket uppmärksammade biografier över några sinsemellan så olika gestalter som Karl XII, Alexander den store, Adolf Hitler och – Pink Floyd.

Som redan framhållits är ett av Liljegrens starka drag att han inte väjer för de mera negativa dragen hos Churchill. Detta gäller till exempel dennes för vanliga människor närmast rent hälsovådliga alkoholkonsumtion med dagliga intag av champagne och whisky liksom hans ständiga cigarrökning. Dit hör likaså de direkta utslag av rasism som han gjorde sig skyldig till i form av nedsättande omdömen bland annat om indier och indianer. Däremot var han aldrig antisemit. Till bilden hör också Winstons

återkommande svåra depressioner – han kallade det att han mötte sin ”Black Dog”.

In summa: Trots det i sammanhanget inte särskilt märkvärdiga omfånget – knappt 350 sidor – har Liljegren presterat en ovanligt välmatad och oavbrutet intressant biografi med både närhet och distans till en av det förra seklets absolut främsta statsmän. Nu väntar vi bara med viss spänning på del 2.

Recensenten är fil dr, ledamot av KKrVA och f d kommerseråd.